

korte mededelingen

Vogels in gevangenschap

In de rubriek 'Korte mededelingen' wordt op bladzijde 180 van Het Vogeljaar, september 1994, aandacht besteed aan de uitbreiding van het aantal kooivogelsoorten met Goudvink, Barmsijs, Ringmus, Zanglijster, Spreeuw en Huismus. De jongen van deze soorten zullen vanaf 1 maart 1995 moeten zijn voorzien van ringen met een zodanige diameter dat deze 'alleen kunnen worden aangebracht aan de poot van jonge (gekweekte) vogels'.

Wanneer jonge gekweekte vogels met dit type ring kunnen worden geringd, kan dit uiteraard ook met jonge vogels in het wild.

Het ligt dan ook voor de hand dat dit op grote schaal zal plaatsvinden. Ook zullen deze ringen worden doorgezaagd en vervolgens bij volgroeide exemplaren worden aangelegd. Het perfect dichtlijmen, zal wel lukken.

Volgens het artikel is het doel van de maatregel de controle op wildvang te vergemakkelijken. De opsporingsambtenaren die deze titanenarbeid moeten verrichten, zijn echter te beklagen. Om er zeker van te zijn dat er niet met de ringen is geknoeid, zullen zij de vogels in de volières moeten vangen om de ringen nauwkeurig te kunnen inspecteren.

De clandestiene vogelvangst en het gesleep met vogels uit het buitenland zullen sterk toenemen. De volksvertegenwoordigers die met deze maatregel accoord zijn gegaan zijn hierdoor debet aan de grootste miskleun op het gebied van de vogelbescherming in Nederland sedert 1936. Vogels horen niet in volières maar in de vrije natuur.

■ D. Westra, Keizer Hendrikstraat 14, 6901 EV Zevenaar.

Voorjaar tussen Leeuwarden en Dokkum

Op zaterdag 2 april 1994 rijd ik door Friesland op weg naar het Groningse Pieterburen. Een harde westenwind voert regelmatig buien aan vanaf de Noordzee. Het kwik komt niet boven de 8° Celsius uit.

Tussen Leeuwarden en Dokkum tel ik links en rechts van de weg op de weilanden zeker 25 eierenrapers. Meestal opererend in groepjes van twee of drie. De koppen schuin omlaag gericht slenteren ze over het uitgestrekte weidegebied. Zelfs een paar striemende regenbuien kunnen hen niet verjagen. Kennelijk beseffen ze niet dat de eieren van door hen opgejaagde Kieviten nu in korte tijd zo koud als een steen zullen zijn. Slechts één gedachte houdt hen bezig: tijdens het Paasontbijt moeten alle gezinsleden minstens één kievitseï nuttigen, liefst meer. En Tweede Paasdag natuurlijk ook. Doorzoeken dus, want deze traditie moet koste wat kost worden voortgezet.

Op zondag 1 mei rijd ik het zelfde traject. Ik besluit ruim de tijd te nemen om tussen Leeu-

wården en Dokkum de weilanden af te speuren om te zien hoe het met de wettelijk verplichte nazorg is gegaan. Op verscheidene plaatsen stop ik en tuur met verrekijker en telescoop langdurig de weilanden af. Maar hoe ik ook zoek en tuur, nergens een spoor van beschermingsactiviteiten.

Op de weilanden waar vee loopt geen enkele nestbescherming boven een broedende weidevogel. En op de niet door vee begraasde percelen geen enkele markeringsstok. Gelukkig, pal aan de rand van Dokkum eindelijk succes. Op een aantal weilanden staan de markeringsstokjes die ik op het hele traject vergeefs zocht. Hulde aan deze Dokkumer die de Friese eer toch nog hoog heeft gehouden.

■ Arnold Gronert, Plein 1945, no. 9, 1755 NH Petten.

Evaluatieregeling zoeken en rapen van kievitseieren 1994

Naar aanleiding van de nieuwe Regelingen Zoecken en Rapen van Kievitseieren heeft Vogelbescherming Nederland op verschillende manieren en niveaus onderzoek gedaan naar de werking van deze regeling. Het betreft hier weliswaar geen volledig onderzoek, maar het moet meer worden gezien als een steekproef waarbij is gestreefd naar een verspreiding over het land.

Werking van regeling in de praktijk

Er werden een aantal personen, die zich voornamelijk bezighielden met controle op de Kievitseierzoekregeling en de nazorgplicht, gecontracteerd. Zij zijn verbonden aan de Algemene Inspectie Dienst (AID), Staatsbosbeheer, politie en vogelwerkgroepen. Zij voerden de controles uit in Noord-Limburg, West-Noord-Brabant, Midden-Noord-Brabant, Oost-Noord-Brabant, Utrecht, Noord-Holland, Noord-Drenthe, Midden-Drenthe, IJsselstreek-Oost (Gelderland), Veluwe-Noord en Friesland.

Tijdens de raaptijd tot en met 8 april

Door deze 'controleurs' werden in totaal 89 personen gecontroleerd, die zich in deze periode bezighielden met het zoeken en/of rapen van kievitseieren. Van hen waren er 38 (43%) niet in het bezit van een eierzoekkaart en een schriftelijke toestemming van de grondgebruiker. Daarnaast waren nog eens 8 (9%) personen niet in het bezit van een schriftelijke toestemming van de grondgebruiker, doch wel van een eierzoekkaart. 52% was dus niet in het bezit van de vereiste bescheiden.

Van de gecontroleerden die wel in het bezit van de benodigde bescheiden waren, bleken deze bescheiden als zodanig slechts in beperkte mate gegevens te vermelden. Zo vermeldde de schriftelijke toestemming in een aantal gevallen niet de: perceelsaanduiding, jaaraanduiding, naam van de zoeker en de verplichting tot nazorg. In totaal werden door desbetreffende controleurs 42 processen-verbaal opgemaakt en 35 waarschuwingen uitgereikt. Deze hadden voornamelijk

lijk betrekking op het niet in het bezit zijn van een eierzoeekaart en een schriftelijke toestemming.

Na de raaptijd vanaf 9 april

Bij de gehouden steekproef bleek dat na sluiting van de raaptijd, op een aantal plaatsen slechts in beperkte mate aan nazorg/weidevogelbescherming werd gedaan. Slechts vier van de eerder gecontroleerde eierzoeekers bleken zich daadwerkelijk met nazorg bezig te houden. Weidevogelbescherming bleek voornamelijk te worden verricht door vrijwilligers van vogelwerkgroepen en weidevogelbeschermingsgroepen (Stichting Landelijk Overleg Natuur- en Landschapsbeheer). Dit zijn groepen die zich niet bezighouden met het rapen van kievitseieren.

Het 'raap-toerisme', waarbij eierrapers in andere provincies kievitseieren rapen, is ook afgelopen seizoen weer vastgesteld. Met name in het oostelijke deel van Noord-Brabant werd geconstateerd dat in toenemende mate door Friezen kievitseieren werden geraapt. Deze verklaarden niet voor de nazorg terug te zullen komen. Van de twaalf hier opgemaakte processen-verbaal waren tien verdachten afkomstig uit Friesland. In Noord-Drenthe werd, evenals vorig jaar in groot aantal door Friezen gezocht. Ook hier werd door de Friezen niet aan nazorg gedaan. Het lijkt dat rappers die verder van huis gaan zoeken, minder snel bereid zijn om ook aan nazorg te doen.

Handel

In Noord- en Midden-Drenthe, Utrecht en Noord-Holland werd handel in kievitseieren geconstateerd. Tegen twee poeliers werd proces-verbaal opgemaakt en 500 eieren werden in beslag genomen. Indirect werd via een artikel in het Dagblad De Telegraaf geconstateerd dat in een restaurant in Friesland kievitseieren op het menu stonden.

Nestbescherming

Door de Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer wordt in samenwerking met een netwerk van vrijwilligers aan daadwerkelijke weidevogelbescherming gedaan. In 1998 dient dit netwerk uitgegroeid te zijn naar een totaal van 6870 personen (bron LONL). Deze vrijwilligers houden zich hoofdzakelijk bezig met het beschermen van weidevogels en hun nesten. Zij voeren hun activiteiten over het gehele land verspreid uit en een belangrijk aantal van deze vrijwilligers maakt deel uit van lokale vogelwerkgroepen en weidevogelbeschermingsgroepen. In een aantal gevallen ondervonden zij problemen bij AID-controles, daar zij niet in het bezit waren van eierzoeekaarten (bedoeld voor zoeken EN rapen), omdat de Algemene Inspectie Dienst (AID) meende dat ook zij aan de eisen uit de regeling moesten voldoen.

Vogelbescherming Nederland heeft dit voorjaar 'weidevogelborden' beschikbaar gesteld aan lokale vogelwerkgroepen. Het doel van deze borden was om vogelwerkgroepen en grondgebruikers/eigenaren de mogelijkheid te bieden te laten zien dat zij concreet iets doen om verstoring van weidevogels tegen te gaan. Aan het plaatsen van deze borden werd onder meer als voorwaarde gekoppeld dat door de vrijwilligers op het des-

betreffende terrein ook aan actieve weidevogelbescherming zou worden gedaan, onder andere door nesten te markeren en nestbeschermers te plaatsen. Op verschillende plaatsen in het land bleek dat eierrapers (die zich niet met nazorg bezighielden), deze nesten op wel zeer eenvoudige wijze konden opsporen en ze vervolgens leeghaalden. In totaal werden door zestig verschillende vogelwerkgroepen 1250 borden geplaatst. Van 'Vanellus Vanellus' waren geen statistische gegevens beschikbaar. In het eigen verenigingsorgaan (2-1994) maakt men melding van een totaal ledenbestand van slechts 800 personen. Tevens vermelden zij dat *'lieden die in bezit van een Vanellus Eierzoeekaart maar zonder Eierzoek/Nazorgovereenkomst, gebieden van anderen liepen af te struinen'*. Tevens melden zij dat in half Noord-Brabant kievitseieren te koop hebben gelegen en dat ook in Barneveld op de markt kievitseieren werden verhandeld.

Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten (BFVW) telt momenteel een bestand van 4300 geregistreerde eierrapers. Van verschillende zijden vernamen wij dat binnen de BFVW de groep rappers en de groep beschermers, twee gescheiden circuits bestaan. Kortom de personen die eieren rapen, doen nauwelijks aan nazorg; terwijl de weidevogelbeschermers zich nauwelijks of niet met het rapen van eieren bezighouden.

Juridische status regeling zoeken en rapen van kievitseieren

Door Vogelbescherming Nederland wordt ernstig in twijfel getrokken of de wijze waarop het rapen van kievitseieren nu is toegestaan, in overeenstemming is met het recht. Om die reden is in overleg met het Openbaar Ministerie in twee gevallen proces-verbaal opgemaakt terzake overtreding van de Vogelwet 1936 en de Regeling Zoeken en Rapen van Kievitseieren. Het doel hiervan is een rechterlijke uitspraak over deze vraag te verkrijgen. De afhandeling van deze zaken heeft nog niet plaatsgevonden.

Evaluatie Algemene Inspectiedienst

De door de AID gehouden evaluatie komt in grote lijnen overeen met de onze (zie Werking van Regeling in de praktijk). Daarbij dient te worden opgemerkt dat de AID een volledig overzicht geeft van het repressief optreden. In totaal werden door de AID 470 personen gecontroleerd. Daarbij werden 38 waarschuwingen gegeven en 112 processen-verbaal aangezegd terzake overtreding van de Vogelwet 1936 en de Regeling Zoeken en Rapen van Kievitseieren. De AID-evaluatie zegt echter niets over de constatering met betrekking tot de nestbescherming (nazorg).

De AID constateert in zijn evaluatie onder meer:

- moeilijke controleerbaarheid van het voldoen aan de nazorg
- het niet nauwkeurig zijn van de schriftelijke toestemming
- ook weidevogelbeschermers die geen eieren rapen, zouden in bezit moeten zijn van een eierzoeekaart.
- op een aantal plaatsen werd geconstateerd dat door beschermers gemarkeerde nesten door rappers werden uitgehaald.

Conclusies:

- de huidige Regeling Zoeken en Rapen van Kievitseieren is niet in overeenstemming met het recht (zie onder Juridische Status)
- de nazorg is in de praktijk voor opsporingsambtenaren moeilijk controleerbaar (zie onder Evaluatie)
- de schriftelijke toestemming voldoet niet vaak aan de voorschriften en blijkt onzorgvuldig te zijn (perceelsaanduiding)
- vrijwillige weidevogelbeschermers werden gecontroleerd op het bezit van een eierzoeekaart, terwijl zij alleen maar zochten ter bescherming
- waar nesten werden gemarkeerd vóór het einde van het raapseizoen, werden eieren later door rapers verwijderd. Vroegtijdig ingezette beschermingsactiviteiten werden niet gerespecteerd door de rapers en op deze wijze afgestraft
- rapers (voornamelijk Friezen) gaan tot ver over de provinciegrenzen om eieren te rapen. De bereidheid en de geloofwaardigheid om aan nazorg te doen is daarmee erg klein
- handel in eieren heeft op vele plaatsen plaatsgevonden
- de regeling wordt op grote schaal overtreden
- er is een groot potentieel aan vrijwilligers, dat zich enkel met het beschermen van weidevogels bezighoudt. Het in het leven houden van een eierzoeek- en raapregeling met het oog op het 'behoud van de vogelstand' is daarmee overbodig.

Brief aan ministerie van Landbouw

Vogelbescherming Nederland heeft haar evaluatiebevindingen toegestuurd aan de directeur NBLF* van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Vogelbescherming is van mening dat deze evaluatiebevindingen dienen te leiden tot afschaffen van de mogelijkheid tot kievitseieren rapen, dan wel tot aanscherpen van de regeling. Zij heeft zich ook gericht tot de vaste kamercommissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

■ Vogelbescherming Nederland, H. Peeters, Dribergseweg 16c, 3708 JB Zeist.

Vogelbescherming Nederland tegen opbrekking van artikel 17, lid drie

Op 12 november was het precies 47 jaar geleden dat de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten (BFVW) werd opgericht.

Geleidelijk ontstond een omvangrijk en volledig ongesubsidieerd beschermingsnetwerk, gecoördineerd door 'het maatschappelijk middenveld', uitgevoerd door de basis, steunend op rond 24.000 betalende leden. Ter bescherming van weide-, water- en allerlei andere groepen vogels, daarbij nu inbegrepen zangvogels en stootvogels.

Op 12 november 1994 verscheen in de Leeuwarder Courant een redactioneel artikel naar aanleiding van een brief van 'Vogelbescherming' te Zeist aan de Vaste Commissie van Landbouw en Natuurbeheer van de Tweede Kamer. Vogelbescherming meent het Friese streven naar een wettelijke wijziging met betrekking tot het 'lijpaaisykjen' te moeten dwarsbomen.

Een opvallende opstelling, omdat de BFVW in de afgelopen periode al enkele malen aan Vogelbescherming had voorgesteld mee te werken aan de totstandkoming van een redelijke regelgeving. Vogelbescherming weigerde steeds. Men wenste geen betrokkenheid bij die regelgeving. *'Typisch een zaak voor de BFVW'* is een letterlijk citaat uit een brief van Vogelbescherming aan de BFVW van 15 mei 1990.

Nog op 29 november 1993 deed de BFVW een dringend beroep op de 'grote broer' in Zeist. *'De weidevogels staan onder druk. Alle hens aan dek. Geen groepen uitsluiten. De eierzoeekers zijn een brede groep van geïnspireerde mensen die je goed kunt gebruiken in de bescherming. Werk daarin samen met ons.'*

Op 22 februari 1994 kwam het onverzoenlijke antwoord. *'Het koppelen van nestbescherming aan het zoeken en rapen van kievitseieren is naar onze mening in het huidige tijdsbestek niet verantwoord. Een uitspraak van de politiek brengt daarin geen verandering.'* En even verder acht Vogelbescherming *'het onjuist een tolerantie opstelling ten aanzien van het zoeken en rapen van kievitseieren in te nemen.'* Een hard, niet-constructief standpunt, dat weinig aansluitingspunten voor bruggen bouwen biedt.

Een opstelling die de Kameruitspraak van 9 maart 1993 negeert, toen een meerderheid van 141 vóór en slechts negen, van Groen Links, tegen, het voorstel van CDA en PvdA aannam om in het hele land het eierzoeeken te blijven toestaan. Weliswaar in een verband met de weidevogelbescherming, maar toch: behouden, als een mogelijke stimulans en fundament onder brede vrijwillige weidevogelbescherming. *'De weg die rechtstreeks naar een doel gaat, is wellicht niet altijd de beste. Soms is een omweg zelfs wat beter,'* zei CDA-woordvoerder Esselink in het debat.

De BFVW probeert binnen kaders van internationale regelgeving gesteld door de Vogelrichtlijn van april 1979 en op basis van moderne inzichten van benutting van beschermingskansen door het inschakelen van 'gebruikers van de groene ruimte', het kievitseieren zoeken en weidevogelbescherming in een stimulerend verband te bewaren.

Het 'lijpaaisykjen' is een, door de wetenschap niet weersproken, onschuldig en inspirerend voorjaarsgenoege, de nazorg een positief handelingsperspectief, de eierzoeekers een omvangrijk en deskundig beschermingspotentieel.

Het BFVW-systeem heeft de afgelopen tientallen jaren de weidevogels geen windeieren gelegd. In 1993 werden in Friesland door 3847 nazorgers van de meer dan honderd BFVW-afdelingen, verdeeld over 28 vogelsoorten 58.997 nesten op 77.819 ha op de één of andere wijze beschermd. In de Tweede Kamer sprak de toenmalige bewindsman, staatssecretaris Gabor, lovend over de kansen van het 'model Friesland', streefbeeld voor Nederland.

De Eerste Kamer voegde via een breed gesteunde motie-Redemijer (PvdA) een nieuw document aan de bestaande regelgeving toe. De al in Friesland sinds 1987 gebruikte 'aaisikerskaart' werd een landelijk verplicht document. Tot vreugde

van de BFVW, die daarvoor een sterk pleidooi had gehouden. Daarmee werd aan de situatie dat in Friesland geen enkel papier werd gecontroleerd, een eind gemaakt. Dat was een oude BFVW-wens.

Dit nieuwe bewijs is bovendien een uniform papier dat de wetshandhaving vereenvoudigt. Het is niet fraudegevoelig zoals de 'schriftelijke toestemming' van de grondgebruiker, die sinds 1936 wettelijk verplicht was, maar in Friesland niet werd gevraagd en ook niet gecontroleerd. Groot waren de verbazing en de teleurstelling van de BFVW toen met ingang van het afgelopen voorjaar de staatssecretaris desondanks een eind wilde maken aan het al bijna zestig jaar durende gedoogbeleid van het Openbaar Ministerie in Leeuwarden, van het niet controleren van de 'schriftelijke toestemming' (Vogelwet 1936, artikel 17, lid drie).

Voor een optimale instandhouding van zijn succesvolle werkmodel blijft de BFVW weinig anders over dan een poging te doen de wet enigszins te wijzigen. Via een geringe 'oprekking' van de tekst van lid drie van artikel 17 van de Vogelwet 1936 zou het mogelijk moeten worden dat de grondgebruiker ook op een andere dan uitsluitend schriftelijke wijze kenbaar mag maken geen bezwaren te hebben tegen eierzoekers.

Dat biedt Friesland enige lucht. Bovendien neemt deze geringe wetsaanpassing, die via een initiatief-wetsvoorstel eenvoudig tot stand kan komen, een belangrijk obstakel weg voor de ontwikkeling van het 'model Friesland' ook buiten die provincie. Een wens van de beide Kamers. De BFVW krijgt op dit moment bij de betrokken organisaties en in de politiek al brede steun voor dit streven naar 'oprekking van lid drie'.

Dat de BFVW niet de zegen krijgt van Vogelbescherming is jammer. De brief van Vogelbescherming is een reactie op de BFVW-brief aan de Vaste Commissie van 5 september 1994. De brief stelt, dat Vogelbescherming voor algehele afschaffing is. Dat was bekend. Als dan vervolgens voorstellen worden gedaan die bij uitvoering neerkomen op worgwetgeving voor de BFVW, dan dringt zich een vergelijking op: *'We zijn eigenlijk voor de doodstraf, maar amputeer eerst maar eens zijn rechterbeen'*.

Het is mij volslagen onduidelijk wat Vogelbescherming vanuit haar doelstelling van het beschermen van vogels met deze bizarre strategie voorheeft.

De karavaan trekt echter voort. De weidevogels zijn meer dan ooit afhankelijk van een positief ingestelde boer en de gemotiveerde vrijwilliger. Op 'gewoon boerenland' is de inzet van die krachten het enige dat enig soelaas kan bieden.

Weidevogels hebben niets aan een simpel verbodsbordje, als daar niet echte, daadwerkelijke zorg achter staat. Erger nog: dan strooi je zand in de ogen van het publiek en suggereer je slechts bescherming zonder die werkelijk te bieden.

Internationaal is na de UNCED-conferentie* te Rio de Janeiro in juni 1992 de discussie losgebarsten over basisopvattingen over natuurbescherming. Die schiet tekort bij het slechts beschermen van reservaten en soorten. Ge-

dragspatronen van mensen zijn minstens zo belangrijk. Ook van 'gebruikers' van de groene ruimte en de natuur. Het vasthouden van kostbare betrokkenheid zou een bindend thema in de natuurbescherming moeten worden.

Binnen Greenpeace winnen de 'realo's' het van de 'fundi's'. Er is dus nog hoop.

Juist nu zouden de twee grootste landelijke organisaties op vogelbeschermingsgebied elkaar weer moeten vinden.

Het is te gek voor woorden, dat die twee, de ene met de meeste papieren leden, de andere met de grootste aantallen werkende, daadwerkelijk beschermende leden, elkaar zo in het openbaar moeten bestrijden.

'Wanneer je in Nederland niet serieus met de eigen duurzame ontwikkeling bezig bent, kun je je met weinig overtuigingskracht tot de rest van de wereld richten', schrijft de redactie van 'Ecologie en Ontwikkeling', het blad van het Nederlandse Comité van de IUCN** in haar oktoberuitgave. Die duurzaamheid streeft de BFVW na, met inschakeling van een ieder en met uitsluiting van niemand.

Wanneer zal Vogelbescherming werkelijk aan de BFVW 'de ruimte' gunnen?

■ S.P. Roodbergen, lid dagelijks bestuur Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten, F. Kuipersstrjitte 15, 8491 DE Akkrum, 05665 - 1480.

Waddenzee: non-stop samenwerkingsgebied van Den Helder tot Esbjerg

Van Esbjerg non-stop tot Den Helder, van de dijk tot drie mijl in de Noordzee. Dit zijn de grenzen van het samenwerkingsgebied, zo hebben Waddenministers Van Aartsen van Nederland en Auker van Denemarken en staatssecretaris Stroetmann van Duitsland op 30 november 1994 in Leeuwarden besloten tijdens de zevende Waddenzeeconferentie. Concrete begrenzing van de Waddenzee was nodig om nauwgezet de afspraken van de conferenties in de landen te kunnen invullen.

Het samenwerkingsgebied omvat de Waddenzee, de kwelders, de eilanden, de Noordzee tot drie zeemijlen en de estuaria tot de brakwatergrens.

Binnen het samenwerkingsgebied wordt onderscheid gemaakt tussen meer en minder beschermde gebieden. Dit betreft de nationale parken in Duitsland, PKB-gebied in Nederland en de gebieden onder de Natuurbeschermingswet in Denemarken (PKB = Planologische Kern Beslissing). Voor het samenwerkingsgebied zal een beheersplan worden uitgewerkt, met speciale aandacht voor belangrijke typen natuurgebied (habitats): kwelders, duinen, intergetijdegebieden en estuaria.

Afspraken zijn gemaakt over verdere afstemming van milieu-effectrapportage, veilige scheepvaartroutes, visserij, jacht en de opvang en het uitzetten van Zeehonden.

De ministers hebben voor de volgende Noordzeeconferentie een aantal aanbevelingen geformuleerd. Deze hebben betrekking op de waterkwaliteit en beschermde gebieden in de Noord-

* UNCED = United Nations Conference on Environment and Development.

**IUCN = International Union for Conservation of Nature and Natural Resources.

zee. De Noordzeeconferentie wordt dit jaar in juni in Esbjerg gehouden.

Verder zullen de drie landen, voordat zij overgaan tot de aanmelding van de verschillende delen Waddenzee als Europees Beschermde Natuurgebied in Brussel, de aanmeldingen op elkaar afstemmen.

De komende jaren zullen concrete maatregelen, zoals ontpolderingen, inrichtingen van kwelders en dergelijke, worden getroffen, mede met financiële steun uit Brussel.

Aan het einde van de bijeenkomst heeft minister Van Aartsen met de vertegenwoordiger van Guinee-Bissau een 'Memorandum of Intent' ondertekend. Hierin wordt geregeld dat de Waddenzee en de Arquipélago dos Bijagós als Man and Biosphere Reserve worden aangemeld. De Waddenministers hebben f160.000,- beschikbaar gesteld voor onderzoek en training.

Rusland en Guinee-Bissau hadden waarnemers naar de conferentie gestuurd. Beide landen zijn belangrijk voor de Waddenzee in verband met de trekvogelroutes.

Minister Van Aartsen toonde zich na afloop verheugd over de uitkomsten van de conferentie. *'Ik ben gelukkig met de uitkomsten. Het begrenzen van de Waddenzee is belangrijk. Als je maatregelen treft, moet je wel weten op welk gebied deze hun uitwerking gaan krijgen,'* zo zei hij.

Zie ook:

Common Wadden Sea Secretariat (1994): Ministerial Declaration of the Seventh Trilateral Governmental Conference on the Protection of the Wadden Sea - Leeuwarden, November 30, 1994.

Ministerie van Volkshuishouding, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (1994): Nota waddenzee. Deel 4: Tekst van de planologische kernbeslissing zoals deze luidt na goedkeuring door de Tweede en Eerste Kamer inclusief de tekst van de partiële herziening van de PKB-Waddenzee in verband met mijnbouwactiviteiten. VROM 94566/h/11-94 / 0183/007.

Jong, F. de, J.F. Bakker, N. Dankers, K. Dahl, W. Jäppelt, P.B. Madsen & K. Koszmagk-Stephan: Quality Status Report of the North Sea. Subregion 10. The Wadden Sea. Nederlandse samenvatting. Common Wadden Sea Secretariat (CWSS), Wilhelmshaven, FRG (1994).

Genzenconvenant

Onderhandelaars van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging en de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer hebben nog vóór het einde van de ambtsperiode van staatssecretaris J.D. Gabor, het Genzenconvenant kunnen sluiten. Aanvankelijk werd een situatie overwogen, waarbij de jacht op ganzen zou worden verboden, waarna dan alleen nog met vergunningen op ganzen zou mogen worden geschoten.

De te voorziene rompslomp, het vertragingseffect bij schade en twijfel aan de effectiviteit van dit plan, zo schrijft men, vroegen om een andere oplossing van het ganzenprobleem. Door bovengenoemde organisaties werd daartoe een aantal overwegingen, beheersplanontwerpen, toezeggingen en voorstellen op papier gezet, welke door de staatssecretaris zijn aanvaard.

De kernpunten hierin zijn dat, waar Nederland een belangrijke functie heeft als overwinterings-

gebied voor ganzen, dient te worden gezorgd voor rust- en foerageergebieden en dat er op basis van gedetailleerde beheersplannen terughoudend op ganzen zal worden gejaagd, waarbij voorkoming en bestrijding van schade desalniettemin een belangrijke rol blijven spelen.

Aldus ontstaat een periode van twee jaar met gematigde jacht, aan het eind waarvan een evaluatie zal plaatsvinden, zo meldt het bericht.

Mr. L.P.M.J. Canjels, regiovoorzitter van de jagersvereniging in de provincie Utrecht, drong er met klem op aan daadwerkelijk en zonder uitzondering terughoudendheid in acht te nemen. *'Eén jager die zich misdraagt, kan het voor alle anderen verknoeien,'* aldus Canjels. *'De jacht op ganzen voor het tableau moet zijn afgelopen, ten eerste omdat de totale ganzenjacht in gevaar wordt gebracht en ten tweede omdat men ze bij het bestaande handelsverbod nergens kwijt kan. Laten wij blij zijn dat wij nog op ganzen kunnen jagen en er een beperkt aantal kunnen oogsten,'* zo vervolgde hij.

Bron: Wil Huygen in de Nederlandse Jager 89 (22): 8.

Jacht in oeverlanden Schildmeer

Het Schildmeer is gelegen in de gemeente Slochteren, Sovonblok nummers 7.36 en 7.37. Het water heeft een oppervlakte van ongeveer 300 ha. De oeverlanden beslaan een oppervlakte van 115 ha en vallen sinds 6 maart 1989 onder de Natuurbeschermingswet (NB-wet). Een klein gedeelte in de zuidhoosthoek van het meer valt niet onder de NB-wet, hier zijn de recreatievoorzieningen geconcentreerd.

De redenen van de aanwijzing tot natuurmonument zijn onder andere dat het natuurmonument:

1. ornithologisch van belang is als broedgebied voor vele soorten vogels van Riet en ruigte en van water en oever
2. dat het Schildmeer een onderdeel vormt van een keten van gebieden in Noord-Nederland met hoge waarden voor ganzen en weidevogels, met name als foerageerplaats, slaap- en pleisterplaats, enz. (aldus de beschikking).

Aan de zuidwestelijke oever van het meer is in het kader van de ruilverkaveling een moerasgebiedje aangelegd van 10 ha en een weidevogelreservaat van 120 ha is gecreëerd langs de gehele zuidoever. Een en ander ter compensatie van wat aan natuur verloren is gegaan in het verkavelde en ontwaterde landbouwgebied. Het beheer van het natuurerrein zorgt voor een interessante broedvogelbevolking in de oeverlanden, met soorten als Bruine Kiekendief, Baardmannetje, Buidelmees, Blauwborst, Waterral en Roerdomp. Een aantal van 160 paren getelde Kleine Karekieten in 1994 zegt ook iets over de kwaliteit van het gebied. Zelfs de Kwak recentelijk twee maal waargenomen.

Vanaf 1970 wordt het trekwild tijdens watervogelen midwintertellingen geturfd. Het aantal Wilde Eenden schommelt tussen de 2500 en 5000 exemplaren met uitschieters tot 10.000 vogels. De ganzen zijn soms met maximaal 2500 exemplaren in het gebied aanwezig, maar meestal zijn er niet meer dan 500 dieren. Er is zeker geen

sprake van een explosieve toename van boven- genoemde eenden en ganzen.

Het meer heeft tevens een recreatieve functie en mede om die redenen is in de jaren zestig gestopt met jacht in het gebied. Ook in de reservaten van het Staatsbosbeheer wordt vanaf de realisering begin jaren tachtig niet meer gejaagd, gezien de al eerder onder punt 1 en 2 genoemde functie.

Sinds een klein gedeelte van de landerijen in handen is van Staatsbosbeheer (overeenkomst ten behoeve van de ruilverkaveling) en vooral na het bekend worden van de plannen om te komen tot een zogenaamde Ecologische Hoofdstructuur (waarvan 1250 ha in de gemeente Slochteren) komen er steeds vaker klachten over wildschade.

Volgens de Wico-verslagen (Wildschadecommissie) gaat het in de provincie Groningen echter niet om erg hoge bedragen en komt maximaal uit op f 260.000,- in de jaren 1987, 1991 en 1992. Erg weinig schade was er in 1988, toen kwam het schadebedrag uit op f 51.000,-. Dat wil echter niet zeggen dat individuele boeren soms geen behoorlijke schade zouden ondervinden en die moet dan uiteraard worden vergoed. Zowel de landbouw, de Wico's en het Jachtfonds denken dat de oplossing voor het probleem uit de loop van het geweer moet komen, ook in natuurgebieden.

De Tweede Kamer besliste bij motie herfst 1993 echter anders. Citaat: *'Schade aan de landbouw of aan het natuurgebied grenzende gronden zal ook moeten worden bestreden, in beginsel niet door jacht in het natuurgebied. Verstoring binnen laatstgenoemd gebied verzet zich ertegen'*. Vooruitlopend op de volledige uitvoering van de ingediende moties en tevens op de behandeling van de nieuwe Flora- en Faunawet heeft drs. Gabor op 27 juni 1994 nog een bijstelling van het beleid ten aanzien van de jacht in natuurgebieden gezonden aan alle natuurbeherende instanties. Voor alle natuurgebieden geldt nu: Geen jacht meer op trekkende wildsoorten en dat jacht op standwild (bijvoorbeeld Wilde Eend) slechts plaatsvindt ter voorkoming van wildschade aan landbouwgewassen. Onder punt 4 van de brief staat hierover een toelichting.

Jacht op standwild.

- a. buiten het natuurgebied dienen redelijke bejagings- en verjagingsinspanningen te worden geleverd om de in het geding zijnde belangen te beschermen
- b. gebleken moet zijn dat desbetreffende belangen onvoldoende kunnen worden beschermd indien uitsluitend verjaging en bejaging plaatsvindt buiten het natuurgebied
- c. bejaging en verjaging in het natuurgebied moeten een redelijke bijdrage kunnen leveren aan de bescherming van het belang.

Over trekwild is de voormalige staatssecretaris duidelijk, geen jacht meer op bijvoorbeeld de bekende onschadelijke elf soorten. 'Hoewel; volgens de Texelse Courant van 9 september 1994 mag in Staatsbosbeheer terreinen op het eiland gewoon op de Houtsnip worden gejaagd.'

De criteria ten aanzien van standwild zijn weer

als vanouds een rommeltje. Mede door deze halfslachtige regelgeving ziet de jachtwereld kans om de mogelijkheden voor jacht in natuurgebieden te vergroten. Dus precies het tegenovergestelde wat de moties in de Tweede Kamer beogen. Wat is er aan de hand?

Het Jachtfonds betaalt niet meer uit als er jachtvrije reservaten in de buurt van schadegevoelige landbouwpercelen liggen. De eigenaren, in dit geval Staatsbosbeheer van de oeverlanden en het waterschap van het meer, worden gewoon voor de in de buurt geleden wildschade aangeklaagd als er niet in de natuurgebieden in de schadegevoelige periode kan worden geschoten. 'Op Texel wordt juist niet op schadeveroorzakende vogels die zich in de natuurgebieden ophouden, geschoten, om zo te voorkomen dat de vogels eerder richting landbouwgrond trekken'.

Zo kon het gebeuren dat er sinds dertig jaar weer werd gejaagd op en bij de onder de Natuurbeschermingswet vallende oevers van het Schildmeer. Een grof schandaal dat niet de overheid of de eigenaar uitmaakt of er wordt gejaagd, maar indirect in dit geval het Jachtfonds. Door de snelle rijping van het graan was de periode dat er werd gejaagd, gelukkig maar kort. Zowel in het moerasje als langs de oevers van het meer is het aantal geschoten eenden beperkt gebleven, vooral omdat na een schot alle vogels op de wieden gaan en zich verspreiden in het landbouwgebied. De schade aan de percelen graan was er dan ook niet minder om. Wel gaat het Jachtfonds de schade nu vergoeden aan de gedupeerde boeren. Over creativiteit gesproken.

De jagers maakten tevens gebruik van de toestemming om ook zonder geweer door het kwetsbare reservaatje te banjeren. Terwijl het voor vogelend publiek terecht is afgesloten. Er is door een watersporter gezien dat er vanuit een boot op zwemmende eenden werd geschoten. Het aantal incidenten is vermoedelijk beperkt gebleven, omdat er tijdens de jacht vogelvriendelijke waarnemers nadrukkelijk in het veld aanwezig waren.

Bij echte schade moeten de boeren gewoon schadeloos worden gesteld uit een fonds dat mede wordt gevuld uit algemene middelen. Dan is er duidelijkheid voor iedereen. Mits en maar horen dan ook niet thuis in de aankomende nieuwe Faunawet.

Met dank aan Frans Tijsterman, Gerard Bulthuis, Gretha Knapper en Jack Smit voor hun waarnemingen tijdens de jacht. En Peter de Boer voor zijn broedvogelgegevens van 1994.

■ Jan Glas, Kappershuttenweg 11, 9627 TD Hellum Gr.

Extra bescherming voor wetlands in Groot-Brittannië

In het oostelijke deel van Groot-Brittannië zijn drie wetlandgebieden aangewezen als speciaal beschermd natuurgebied voor vogels. Volgens de Britse minister voor Milieuzaken, John Gummer, omvatten de vlakten en moerassen van de Humber, Thanetkust en Sandwich Bay en het estuarium van de Colne een grote verscheiden-

heid aan habitats en ze zijn rijk aan soorten. Deze gebieden genieten nu extra bescherming op grond van de Europese Vogelrichtlijn. Ook geldt voor deze gebieden de status van internationaal belangrijk wetland, volgens de normen van de Conventie van Ramsar.

Het estuarium van de Humber, dat zo'n 15.000 ha omvat, heeft het grootste oppervlak van alle estuaria in Groot-Brittannië en heeft na het estuarium van de Severn, het grootste getijdenverschil. Tijdens topdagen in de winter herbergt het meer dan honderdduizend watervogels.

Het estuarium van de Humber is van bijzonder belang in Groot-Brittannië en de Europese Unie vanwege het aantal soorten dat er overwintert en als rustgebied tijdens de trek. Soorten die er overwinteren zijn Goudplevier, Kemphaan, Bonte Strandloper en Tureluur. In de zomer verschaft het gebied voedsel en broedgelegenheid aan broedpopulaties van de Dwergstern. Er zijn ook Grijs Zeehonden.

Het gebied van Thanetkust en Sandwich Bay is een belangrijk gebied voor overwinterende watervogels en waadvogels. Er komen zeer grote aantallen voor wetlands typische ongewervelde diersoorten voor, waaronder drie bedreigde soorten, twee kwetsbare en tien zeldzame soorten voor. Het herbergt, internationaal gezien, belangrijke aantallen overwinterende Steenlopers en voor Groot-Brittannië zelf belangrijke aantallen overwinterende Bontbekplevieren, Goudplevieren, Zilverplevieren, Drieteenstrandlopers, IJsgorzen en broedende Dwergsternen.

Het estuarium van de Colne, dat een onderdeel is van het veel grotere kustwatergebied van Mid-Essex, is van bijzonder belang. Er komen zeer belangwekkende leefgemeenschappen voor van ongewervelde dieren en planten en er overwinteren meer dan 30.000 watervogels, waaronder meer dan drie procent van de wereldpopulatie van de Brandgans en nationaal of internationaal belangrijke aantallen Aalscholvers, Tureluurs, Knobbelswanen en Bergeenden. In het estuarium broedt ook een nationaal belangrijke populatie van de Dwergstern.

In totaal zijn in Groot-Brittannië nu negentig beschermde gebieden aangewezen, met een gezamenlijke oppervlakte van bijna 300.000 ha. Tachtig gebieden, met een totale oppervlakte van 339.000 ha, voldoen aan de normen van de Conventie van Ramsar. Een van deze gebieden ligt buiten Groot-Brittannië op de Turks en Caicos eilanden.

■ Department of the Environment, 2 Marsham Street, London SW1P 3EB, Groot-Brittannië, tel. +44 71 276 9029.

Vervolg reeks televisiefilms 'Natuur in eigen land' van Erkens en Nijsten

In ons vorige nummer 42 (6): 278-279 gaven wij een overzicht van de natuurfilms 'Natuur in eigen land' van Maurice Nijsten en Jo Erkens tot en met 9 maart 1995. Deze serie wordt vervolgd tot en met 4 mei 1995. Het betreft acht films over natuurontwikkeling door de Provinciale Landschappen met telkens per film een 'groen' beroep.

16 maart: De Blauwe Kamer

In de uiterwaarden van de Nederrijn tussen Rheden en Wageningen ontstaat een bijzonder natuurgebied, een riviermoeraslandschap waar dieren en planten in een haast ongerepte omgeving kunnen leven. In deze aflevering Kwak, Roerdomp, Kleine Plevier, Aalscholver en Ringslang.

Groen beroep: Gerard Litjens van de Stichting Het Utrechts Landschap.

23 maart: Het dal van de Mosbeek

In het noordoosten van Twente dicht bij de Duitse grens ligt het dal van de Mosbeek. De afwisseling van bos, heide en cultuurlandschap maakt dit beekdallandschap tot een rijk natuurreservaat. Overtollige landbouwgrond wordt weer terugggegeven aan de natuur. In deze aflevering Zwarte Specht, Kerkuil, IJsvogel en het uit de pop komen van een Sintjansvlinder.

Groen beroep: Johan ten Hoopen van de Stichting Het Overijssels Landschap.

30 maart: De slikken van Voorne

In een ondiepe kustzone liggen slikken voor de kust van Voorne. Vele duizenden vogels voeden zich daar met de dieren die in het slijk leven of door de zee worden aangedragen. In deze aflevering Visdief, Lepelaar, Scholekster en de voor slikken kenmerkende flora.

Groen beroep: Robbert Hijdra van de Stichting Het Zuidhollands Landschap.

6 april: Het IJperveld

Enkele kilometers ten noorden van Amsterdam ligt het IJperveld, een laagveengebied van zo'n 600 ha. De Stichting Het Noorhollands Landschap creëert er een geschikt milieu voor weidevogels en voor een gevarieerde flora. In deze aflevering Grutto, Kievit, baltende Kemphanen, Bruine Kiekendief en de kenmerkende flora.

Groen beroep: Nico Dekker van de Stichting Het Noordhollands Landschap.

13 april: Het Wekeromsche Zand

Op de overgang van de Veluwe naar de Gelderse Vallei ligt het Wekeromsche Zand. Hier is bos gekapt om de zandverstuiving, een milieu dat karakteristiek was voor de Veluwe, weer ruimte te geven. In deze aflevering Das, Sperwer, Zandhagedis en Boommarter.

Groen beroep: Ton Roozen van de Stichting Het Geldersch Landschap.

20 april: De Hooge Platen

Tussen Breskens en Vlissingen liggen de Hooge Platen, een vogeleiland in de Westerschelde. Via kleinschalige natuurontwikkeling wordt een natuurreservaat met een hoge natuurwetenschappelijke waarde gerealiseerd. In deze aflevering Dwergstern, Grote Stern en Visdief.

Groen beroep: René Beijersbergen van de Stichting Het Zeeuws Landschap.

27 april: Nederland... cultuurland

Ons cultuurlandschap is ontstaan door ontbossing en ontginning. De mens had akkers en weilanden nodig voor zijn dagelijks brood. Ook dit cultuurlandschap heeft zijn charme en kan even rijk zijn aan flora en fauna als het natuurlijke landschap. In deze aflevering Hamster, Huiszwaluw, Kruisspin en Ree.

4 mei: Limburg, een beetje buitenland

Onze zuidelijkste provincie heeft altijd een sterke verbondenheid gekend met de Belgische en Duitse grensstreken, zeker wat de cultuur betreft. Ook het landschap, de flora en de fauna bevestigen dat Limburg een beetje buitenland is in de natuur in eigen land. In deze aflevering Hamster, Geelblikvuurpad, Muurhagedis en Steenuil.

Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied

De directie Flevoland (postbus 600, 8200 AP Lelystad, 03200 - 99 111, bezoekadres: Zuiderwaaigebied 2, gebouw 'Smedinghuis, Lelystad) van de Rijkswaterstaat heeft een nieuwe naam gekregen. Op voordracht van de directeur-generaal van de Rijkswaterstaat heeft de minister van Verkeer en Waterstaat met ingang van 1 januari 1995 de naam Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied (RDIJ) officieel vastgesteld. Deze naam past beter bij het beheersgebied van de directie, dat zich uitstrekt van Amsterdam tot en met de Afsluitdijk. Het natte deel van beheersgebied overschrijdt de grenzen van zes provincies.

Advies over uitzetten Zeearenden

De Raad voor het Natuurbeheer heeft op 15 december 1994 het volgende advies over het uitzetten van Zeearenden uitgebracht aan minister J.J. van Aartsen van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij:

Naar aanleiding van uw adviesaanvraag d.d. 3 oktober 1994, kenmerk NBLF 94-9950 betreffende het uitzetten van Zeearenden bericht de Raad voor het Natuurbeheer u het volgende:

De raad heeft met belangstelling kennis genomen van de plannen van het Wereld Natuur Fonds tot de herintroductie van de Zeearend in ons land. Hoewel de aan de plannen ten grondslag liggende rapporten een inspirerend karakter vertonen, hebben zij de raad geen aanleiding kunnen geven tot een positief standpunt inzake de beoogde herintroductie.

Het rijksbeleid met betrekking tot natuurontwikkeling beoogt voorwaarden te scheppen voor zo natuurlijk mogelijke systemen: er dient zo min mogelijk te worden ingegrepen, de abiotische en biotische processen dienen vrij spel te hebben en intern beheer dient zo veel mogelijk achterwege te blijven. Wel kunnen soorten worden ingezet, die, bijvoorbeeld door begrazing, een sleutelfunctie in het gebied kunnen vervullen c.q. een procesfactor vormen.

De voorgestelde herintroductie van de Zeearend strookt naar het oordeel van de raad niet met deze uitgangspunten: wanneer de abiotische en biotische voorwaarden zijn geschapen zal 'de natuur zelf' moeten uitwijzen of de bijbehorende soorten zich er zullen vestigen. De Zeearend is daar toen in principe op eigen kracht in staat, al zal het, gezien de te overbruggen afstand tot de huidige broedgebieden, nog geruime tijd duren voordat de Zeearend in ons land tot broeden zal komen. De raad is echter van mening dat daarvoor het 'ecologisch geduld' moet worden opgebracht en dat spontane vestiging van de Zee-

arend pas c.q. juist dan met recht een kroon op het (natuurontwikkelings)werk mag heten. De raad is van mening dat de komende twintig jaar de ontwikkelingen dienen te worden afgewacht. De raad heeft het voorstel tot herintroductie voorts getoetst aan de criteria, die de IUCN terzake heeft opgesteld. Het project voldoet daar echter niet in alle opzichten aan. Met betrekking tot het voldoen aan de biotoopeisen doet zich met name de vraag voor of de beoogde gebieden wel van voldoende omvang zijn. Zeker in het gebied van de Gelderse Poort is nog onvoldoende oppervlakte aan (broed-)biotoop voorhanden. Daar komt bij dat juist een broedbiotoop dient te zijn gevrijwaard van allerlei vormen van verstoring. In dit verband merkt de raad nog op dat er een spanningsveld lijkt te bestaan tussen de vereiste vrijwaring van verstoring en de door de initiatiefnemers voorgestane toegankelijkheidsfilosofie.

De raad heeft begrip voor de aangevoerde psychologische motieven waarmee de herintroductie wordt bepleit: de arend als machtige vogel, te associëren met ruimte; als imago-verbeteraar van predatoren, als symbool in de strijd tegen vergiftiging, als potentiële cultuurvolger en als symbool van een schone(re) rivier. Deze argumenten zijn afzonderlijk en te zamen naar het voordeel van de raad echter van onvoldoende gewicht om op dit moment herintroductie te rechtvaardigen c.q. de ecologische motieven te overvleugelen. Het eerder genoemde spanningsveld tussen de uitgangspunten van natuurontwikkeling en een 'tegen-natuurlijke' ingreep als onderhavige herintroductie zou voorts niet onopgemerkt blijven en derhalve de nodige publieitaire uitleg vragen.

Op grond van bovenstaande overwegingen, waarvan die met betrekking tot het 'ecologisch geduld' de voornaamste is, adviseert de raad u de door het Wereld Natuur Fonds gevraagde medewerking aan c.q. toestemming voor de herintroductie van de Zeearend niet te verlenen'.

Illegale stootvogelvervolgning dient te worden stopgezet

Vogelbescherming Nederland, de Werkgroep Roofvogels Nederland en de Vereniging Natuurmonumenten willen dat minister J.J. van Aartsen van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij met spoed stappen onderneemt tegen de nog immer voortdurende illegale vervolging van stootvogels. In een brief van 22 november 1994 eisen zij de volgende drie maatregelen:

- 1) het beschikbaar stellen van voldoende financiële middelen voor vervolgonderzoek naar de doodsoorzaken van gevonden stootvogels met het oog op handhaving van de wet
- 2) het intrekken van de jachttake van jagers die de wet overtreden
- 3) een daadwerkelijk einde van de jacht in natuurgebieden.

Ook dit jaar ontkwamen vele stootvogels niet aan een wrede vervolging. De Vereniging Natuurmonumenten moest onlangs alarm slaan over vervolging in haar terreinen.

Alhoewel stootvogels bij de wet zijn beschermd,

komt stootvogelvervolgung verspreid over het hele land voor. Het omvat de verstoring van nesten, het omzagen van nestbomen, het uithalen van eieren en jongen uit de nesten, klemmen en doodschieten. De meest voorkomende onnatuurlijke doodsoorzaak is nog steeds vergiftiging. Ook soorten die op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten voorkomen, ontkomen niet aan deze praktijken. Zo werden er dit jaar nesten van Blauwe Kiekendieven verstoord en werden er bij 7 van de 25 nesten van de Grauwe Kiekendief in Oost-Groningen eieren gestolen of de jongen uitgehaald. In november 1994 werd in Zeeland nog een vergiftigde Rode Wouw gevonden. Bij de Rode Wouw is dergelijke vergiftiging er de oorzaak van dat de soort niet in Nederland tot broeden komt. Terreinbeheerders van Natuurmonumenten meldden bijvoorbeeld de volgende voorvallen: bij Nieuw Balinge (Drenthe) werd in het 'Natuurontwikkelingsgebied Goudplevier' een Buizerd gevonden. In de Kampina bij Boxtel vond een Buizerd de dood in een klem. Bij het Zuidlaardermeer vonden medewerkers van de inspectiedienst achttien vergiftigde eendagskuikens met daarbij een dode Bruine Kiekendief. Vergiftigd aas werd op veel meer plaatsen in Noord-Nederland aangetroffen.

Het valt op dat deze praktijken vooral in de omgeving van beschermde natuurgebieden plaatsvinden, waar stootvogels hun leefgebied hebben. Regelmatig toezicht door Natuurmonumenten in de beschermde natuurgebieden brengt een aantal clandestiene praktijken aan het licht. Structureel toezicht in de randgebieden ontbreekt echter nog.

Vogelbescherming Nederland en de Werkgroep Roofvogels Nederland willen nu samen met Natuurmonumenten dat er een einde komt aan de stootvogelvervolgung. Als particuliere natuurbeschermingsorganisaties houden zij zich intensief bezig met onderzoek, bescherming en het geven van voorlichting. De overheid zou echter met enkele simpele maatregelen een structurele bijdrage kunnen en moeten leveren. Dat kan door ervoor te zorgen dat er voldoende middelen zijn om de doodsoorzaken van stootvogels te onderzoeken opdat opsporingsdiensten hun werk goed kunnen doen.

Verder dient artikel 14 van de Jachtwet te worden toegepast. Op grond daarvan kan van jagers die hun bevoegdheid misbruiken, de jachtakte worden ingetrokken. In de praktijk gebeurt dat echter nooit.

Ten slotte zou een daadwerkelijk einde van de jacht in natuurgebieden een belangrijke aanleiding voor stootvogelvervolgung wegnemen. Een aantal jagers ziet stootvogels nog steeds als concurrenten. Als de minister van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ervoor zorgt dat er nu een einde aan de jacht in natuurgebieden komt, dan wordt daarmee tegemoetgekomen aan de wens van de Tweede Kamer. Deze heeft namelijk naar aanleiding van het debat over de Nota Jacht- en Wildbeheer in oktober 1993 het standpunt ingenomen dat jacht in natuurgebieden uitzondering behoort te zijn en geen regel.

De Grote Trap in Hongarije bedreigd

De Hongaarse regering overweegt de aanleg van een nieuwe internationale luchthaven op het terrein van het voormalige vliegveld van de Russische luchtmacht in de omgeving van een deel van het Nationale park Kiskunsag ten zuiden van Boedapest. Dit deel van het park is van groot belang vanwege de aanwezigheid van Grote Trappen. De beheerders van het park vrezen dat een luchthaven van die omvang met al het lawaai, de verontreiniging, de constructies en het aantal passagiers dat voor het jaar 2000 wordt geschat op tien miljoen, rampzalige gevolgen zal hebben voor het toekomstige beheer van het reservaat. Men heeft de regering aangeraden om een andere lokatie te zoeken voor het nieuwe vliegveld, verder verwijderd van dit deel van het park. Het schijnt dat er vele andere mogelijkheden zijn, niet te ver van Boedapest.

Bron: Nationaal Agentschap.

Jac. P. Thijssesejaar

Dit jaar zal niet alleen in het teken staan van de vijftigjarige bevrijding: op 8 januari was het vijftig jaar geleden dat de maker van de beroemde Verkade-albums, de bioloog dr. Jac. P. Thijssse stierf. Zijn herdenkingsjaar werd 7 januari geopend met een kranslegging op zijn graf op de algemene begraafplaats, Bergweg in Bloemendaal. Thijssse schreef vele natuurboeken en honderden artikelen over de natuur in kranten en tijdschriften. Hij was medeoprichter van Natuurmonumenten en stichtte in 1925 de eerste heemtuin van Nederland, Thijssse's Hof in Bloemendaal. Het bestuur van deze hof organiseert nog een reizende tentoonstelling, een bijeenkomst in Amsterdam en hoopt een begin te maken met de verwezenlijking van Thijssse's grote wens: een natuurpark in Kennemerland.

De Universiteit van Utrecht zal samen met de Heimans en Thijssse Stichting in oktober 1995 een symposium organiseren rond de figuur van Thijssse onder de titel 'Honderd jaar natuurbescherming'. Ook schenken de bezoekerscentra van Natuurmonumenten dit jaar aandacht aan het werk van Thijssse.

Texel grijpt ook het jaar 1995 aan om de waardering voor de natuur, in de stijl van de precies vijftig jaar geleden overleden Jac. P. Thijssse, opnieuw onder de aandacht van een breed publiek te brengen. Hiertoe is op initiatief van de gemeente Texel de Stichting Thijssse-jaar Texel op-

gericht. In deze stichting hebben de Stichting Texels Museum, de Stichting VVV Texel Promotie en de Welzijnsstichting Texel de handen ineen geslagen.

Het hele jaar door organiseert de stichting evenementen voor verschillende doelgroepen. Jong en oud uit binnen- en buitenland is op het eiland Texel welkom. Hoewel enkele activiteiten al in de winter plaatsvonden (onder andere presentatie videofilm, lezingenserie) vindt de eigenlijke start plaats tijdens het 'Thijssse-weekend' van 25 tot en met 28 mei 1995. Vrijdag 26 mei is de feestelijke opening. Verder zijn er plannen voor de uitgave van een boek en de onthulling van een kunstwerk. Ook komt er een themaproject voor basisscholen, zijn er uitgebreide excursie-mogelijkheden, wordt een Thijssse-fietsroute uitgestippeld, wordt een tachtig km lang Texel-pad geopend en kunnen vakantiegeangers van een speciaal natuur-arrangement gebruikmaken.

De Stichting Thijssse-jaar Texel wordt ondersteund door een comité van aanbeveling onder aanvoering van mr. W.L.F.C. ridder van Rappard, burgemeester van Texel. De andere leden zijn oud-minister P. Winsemius (de huidige voorzitter van Natuurmonumenten), drs. R.J. de Wit (oud-commissaris van de Koningin in Noord-Holland), drs. W.T. van Gelder (commissaris van de Koningin in Zeeland; in de jaren tachtig als Noordhollands gedeputeerde mede-verantwoordelijk voor natuur en landschap op Texel) en mr. M.H. Kamphuis (burgemeester van Bloemendaal).

Dr. Jacobus Pieter Thijssse

'Mijn leven lang zal ik er mij over blijven verheugen dat ik Texel heb gekozen en al heb ik er maar twee en een half jaar gewoond, Texelaar zal ik blijven tot het eind.'

Dit citaat uit het Verkade-album 'Texel' (1927) vormde mede de aanleiding om te komen tot de organisatie van het Thijssse-jaar. Hoewel Thijssse als beginnend schoolmeester slechts enkele jaren op het 'Gouden Boltje' verbleef, had zijn kennismaking met de Texelse natuur een verpletterende uitwerking op de rest van zijn leven.

Dr. Jac. P. Thijssse werd geboren in 1865 te Maastricht. Van 1890 tot 1892 was hij schoolhoofd van de zogenaamde 'Franse school' in Den Burg, het grootste dorp van Texel. Met mooi weer nam kindervriend Thijssse zijn leerlingen mee naar buiten om ze te onderwijzen over de planten- en dierenwereld. Voor zijn tijd een ongebruikelijke manier van lesgeven. De klas stond bij de bevolking destijds bekend als 'de ruwe bende van mijnheer Thijssse'.

De ervaringen in de ongerepte natuurgebieden (indertijd door de meeste eilandbewoners als 'woeste gronden' beschouwd) kwamen hem later goed van pas. Nadat hij Texel had verlaten, ontwikkelde Thijssse zich tot een vooraanstaand natuurbeschermer. Daarbij maakte hij perfect gebruik van zijn gedetailleerde biologische kennis en van zijn gave om die helder en duidelijk over te dragen.

Tussen 1906 en 1936 verscheen een reeks van 18 Verkade-albums, waarvan Thijssse het merendeel schreef. Van het Texel-album werden maar liefst honderdduizend exemplaren verkocht. Met

zijn eenvoudige en enthousiaste taalgebruik wist hij mensen uit alle lagen van de bevolking te bereiken. Thijssse wakte zijn lezers op om het eiland regelmatig te bezoeken. *'Liever driemaal in één jaar, dan eenmaal in drie jaren.'*

Daarmee was Thijssse mede-verantwoordelijk voor de groei van het toerisme op Texel in de jaren dertig. Hijzelf zag echter in dat de grotere belangstelling tevens een bedreiging kon gaan vormen. Al vroeg maakte Thijssse zich hard voor bescherming van kwetsbare gebieden.

Niet alleen op Texel, maar ook landelijk spande Thijssse zich hiervoor in. Naar aanleiding van het plan van de gemeente Amsterdam het Naardermeer als vuilstortplaats te gebruiken, richtte hij de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten op.

Tevens was hij een van de initiatiefnemers tot de oprichting van de Vogelbescherming. In 1897 startte hij het tijdschrift 'De Levende Natuur', waarmee hij de veldbiologie populair maakte.

Thijssse was zeker geen wereldvreemde bioloog, maar probeerde langs diplomatieke weg zijn doel te bereiken. Hij richtte zich niet alleen op een beschermd milieu, maar had ook oog voor het welzijn van de mens. Telkens zocht hij naar een evenwicht tussen mens, milieu en industrie. Thijssse stierf op 8 januari 1945 op tachtigjarige leeftijd te Overveen.

Dank voor hulp aan Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN)

Hartelijk dank voor alle bijdragen aan de Stichting Ondersteuning en Stimulans van de NJN (SOS-NJN). De actie is een groot succes; er is ruim f 150.000,- binnengekomen op de girorekening van SOS-NJN. Het streven om een (bescheiden) startkapitaal te realiseren, is gelukt dank zij uw steun.

Ongeveer 750 personen hebben een bedrag overgemaakt.

Het streven is erop gericht het startkapitaal in stand te houden (en nog te doen groeien) en slechts de rente van het kapitaal te gebruiken. Aangezien voor specifieke veldbiologische projecten van elders nog bijdragen zijn te krijgen, zal uw geld vooral worden gebruikt voor nieuwe ledenacties - het meest urgent - en algemene kosten.

Mocht u nog adressen kennen van andere oud-NJN-ers dan houden wij ons aanbevelen. U kunt ook onze berichten in 'Het Vogeljaar' onder hun aandacht brengen. Het gironummer op de acceptgirokaart van afgelopen april was echter door het servicebureau verkeerd op de acceptgirokaarten gezet; het nummer is 305 608 ter attentie van Stichting SOS-NJN, Noorderinde 60, 's-Graveland.

Overigens ter geruststelling: ook op de verkeerde rekening overgeboekt geld is bij ons terechtgekomen.

In 1995 bestaat de NJN 75 jaar, dit zal worden gevierd. Na de zomerkampen van 1995 zal er een grote reünie worden georganiseerd. U wordt hierover op de hoogte gehouden.

■ Dr. Ir. Theo Quené, SOS-NJN, Noorderinde 60, 1243 JJ 's-Graveland.

Gelderse milieuprijs 1994 voor Melkveebedrijf Ark van familie Van 't Klooster, Nijkerk

De Gelderse Milieuprijs 1994 is gewonnen door het Melkveebedrijf Ark van de familie Van 't Klooster, Nijkerk. De heer en mevrouw Van 't Klooster hebben in de polder Arkemheen een melkveebedrijf met 42 melkkoeien, 30 stuks jongvee en 35,5 hectare grond. Volgens de jury, die ondanks de geduchte concurrentie van andere inzendingen unaniem was in haar toekenning, zijn ze er in geslaagd over de gehele breedte van het bedrijf bedrijfsinterne milieuzorg in te voeren.

Minder stikstof en reinigingsmiddelen, energiebesparing

Opvallend zijn de maatregelen om het stikstofverlies te minimaliseren. Door een betere mestbenutting, een lagere kunstmestgift en een betere afstemming van de krachtvoergift is het stikstofoverschot teruggebracht tot een niveau van 140 kg per ha. Dit is voor een gangbaar landbouwbedrijf een alleszins verdienstelijk resultaat.

Naast maatregelen gericht op een betere mineralenbenutting heeft het bedrijf het nodige bereikt op het gebied van energiebesparing, vermindering van het gebruik van reinigingsmiddelen en hergebruik van reinigingswater.

Weidevogelbeheer

Veel bewondering heeft de jury voor het weidevogelbeheer van het bedrijf. Sinds 1982 zijn de heer en mevrouw Van 't Klooster bezig met het verbeteren van de 'natuurresultaten'. Zij zijn voorlopers op het gebied van het weidevogelbeheer en hebben op hun bedrijf meegewerkt aan verschillende onderzoeken op dit gebied. Door vaste mest te gebruiken, nesten op te sporen en deze bij het maaien en beweiden te beschermen zijn er in 1994 ruim 120 nesten van Kievit, Grutto en Tureluur uitgekomen.

Ook buiten het eigen bedrijf is de familie Van 't Klooster actief. Zo is de heer C.J.N. van 't

Klooster bijvoorbeeld jarenlang actief geweest voor het Centrum voor Landbouw en Milieu en is hij momenteel bijzonder adviseur van de landinrichtingscommissie Nijkerk-Putten.

Vierde milieuprijs

De Gelderse Milieuprijs 1994 voor bedrijven werd toegekend door Gedeputeerde Staten. De prijs (f 10.000,- en een bronzen plastiek) is in de eerste plaats bedoeld om bedrijven in de schijnwerpers te plaatsen die zich hebben onderscheiden door milieu-initiatieven. Daarnaast wil de Provincie Gelderland bij alle Gelderse bedrijven aandacht vragen voor de zorg voor het milieu. De prijs wordt het ene jaar aan een agrarisch, het andere jaar aan een industrieel bedrijf toegekend. Dit maal was het de beurt van agrarische bedrijven. Het is de vierde keer dat de prijs werd toegekend.

Reparatiewetgeving 22201, kievitseieren rapen

Hieronder de tekst van een schrijven van de Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (voorzitter drs. H.P. Gallacher) aan de leden en plaatsvervangende leden van de Commissie LNV der Eerste Kamer gedateerd 9 april 1993.

Op 27 april 1993 behandelt u in uw Commissie wetsvoorstel 22201 betreffende het rapen van kievitseieren.

Graag willen de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland de volgende punten onder uw aandacht brengen?

- 1. Al jarenlang wordt door eens sterk groeiend aantal vrijwilligers reikhalzend uitgekeken naar een verbod op het rapen van kievitseieren.*
- 2. In 1985 waren in de provincie Noord-Holland 70 vrijwilligers met weidevogelbescherming bezig. Dit aantal is inmiddels uitgegroeid tot ruim 300. Al deze mensen zijn zich ervan bewust dat weidevogelbescherming bittere noodzaak is geworden willen we de achteruit-*

Gedeputeerde, mevrouw L. Jacobs (rechts) reikte op 22 december 1994 in restaurant De Salentein te Nijkerk de Gelderse Milieuprijs 1994 uit aan de familie C.J.M. van 't Klooster.

gang van de weidevogelstand afremmen. Geen van hen hoefde gemotiveerd te worden door eerst wekenlang kievitsnesten leeg te halen. Integendeel. Zij zijn zich bewust van hun verantwoordelijkheid.

3. Bij hun werk werden deze natuurbeschermers tot nu toe ernstig gefrustreerd doordat de wet het rapen van kievitseieren toestond. Tot 6 april konden geen markeringsstokjes bij of nestbeschermers boven nesten geplaatst worden omdat het dan voor eierappers wel erg eenvoudig gemaakt wordt om een nest leeg te halen.
4. Het provinciebestuur van Noord-Holland zag dit in en vroeg de minister in 1991 om de raaptijd voor Noord-Holland op 1 februari te laten ingaan en op dezelfde datum weer te sluiten. De minister antwoordde dat een dergelijke maatregel niet meer nodig was omdat in de nieuwe Flora- en Faunawet, die bijna gereed was, hierin zou worden voorzien.
5. Zoals bij u bekend zal zijn, kwam staatssecretaris Gabor op 2 maart 1993 met een wetsvoorstel waarin het rapen van kievitseieren landelijk verboden zou worden (eindelijk). Alleen in Friesland zou het op beperkte schaal en onder strikt gecontroleerde omstandigheden nog toegestaan worden.
6. Tot onze verbijstering werd deze zorgvuldig voorbereide wetswijziging van tafel geveegd en werd een ander voorstel gepresenteerd waarin het rapen van eieren als stimulans moet fungeren om daarmee mensen te bewegen tot weidevogelbescherming over te gaan.

De wereld op zijn kop. Bovendien werd de raaptijd vanwege de 'rechtsgelijkheid' van 6 april naar 9 april verlengd. Het wetsvoorstel komt daarmee danig in conflict met het bepaalde in Artikel 17 lid 1, waarin gesteld wordt dat het rapen van kievitseieren alleen toegestaan kan worden indien de belangen van natuurbehoud zich daartegen niet verzetten.

Tegen het rapen van kievitseieren verzetten de belangen van natuurbehoud zich wel degelijk:

- door het wegnemen van de eieren worden de kieviten gedwongen opnieuw te nestelen; hierdoor worden de jongen later geboren, terwijl er steeds vroeger wordt gemaaid. De kuikens lopen dus meer kans om in de landbouw-machines om te komen.

- Kieviten doen net als andere vogels aan 'risicospreiding': in een ongestoorde situatie kunnen vanaf medio april tot in juni jonge Kieviten geboren worden; afhankelijk van het weer zal in het ene jaar een vroege, een midden- of een late groep succesvol opgroeien, waardoor de soort een groter kans heeft voort te bestaan.

7. Het aannemen op 9 maart 1993 door de Tweede Kamer van deze wetswijziging heeft voor grote verontwaardiging en frustratie gezorgd bij de honderden vrijwilligers in onze provincie. Toegewijde weidevogelbeschermers zijn er zo door gedemotiveerd dat zij hun activiteiten hebben gestaakt nu zij bij hun vrijwilligerswerk zo door de wet worden gedwaald.

Zij voelen zich door 'Den Haag' ernstig in de steek gelaten.

8. Nederland is al twee maal door het Europese Hof van Justitie veroordeeld omdat het zijn wet nog niet aangepast heeft aan de Europese Vogelrichtlijn waarin het rapen van eieren van beschermde vogels verboden is. Tot nu toe had ons land het excuus dat er aan een reparatiewetgeving gewerkt werd. Maar dat verhaal gaat nu niet meer op. Sterker nog. Er is nu zelfs sprake van het aanzetten tot het rapen van eieren. Willens en wetens is nu een wet gemaakt die haaks staat op de Europese regelgeving. Een blamage voor ons land.
9. Wij hopen dan ook dat u dit wetsvoorstel, met ons onacceptabel zult vinden en in strijd met de belangen van de weidevogels in ons land en het natuurbeschermingswerk. Onze hoop is op u gevestigd.

Weidevogelbeheer is niet alleen verantwoording van boer

Ing. L.E. (Leen) van der Sar geniet van weidevogels. Hij is secretaris van de Commissie Fauna-beheer van het Landbouwschap. Onlangs werd het zogeheten Plan van Aanpak Project Weidevogelbeheer afgerond. Dat is een produkt van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, het Centrum Landbouw en Milieu, het IKC-Veehouderij, het Proefstation voor de Rundveehouderij en het Landbouwschap. Een groot aantal organisaties voor vogel- en natuurbescherming zal meewerken aan de uitvoering van het project, dat voorjaar 1994 van start is gegaan.

Van der Sar: 'Aanleiding voor het project was dat de weidevogelstand sterk terugloopt. Een belangrijke oorzaak daarvan is dat weidevogels in Nederland in de zelfde periode terugkeren, nestelen, broeden en vliegvlug moeten worden (de zogeheten cyclus) als de veehouder zijn voorjaarswerkzaamheden uitvoert. Hij moet het grasland rollen, slepen en maaien en ook mest uitrijden. Het risico dat hij daarbij een nest beschadigt of een jonge vogel overrijdt, is bijzonder groot.'

'Vanaf het moment dat duidelijk werd dat emissie-arme mestinjectie verplicht zou worden, leek de tijd rijp voor een weidevogelactie,' vertelt Van der Sar. 'Een nest kan moeilijk ontsnappen aan de zodebemester of mestinjecteur, die door minstens zes grote wielen worden voorafgegaan. Maar het heeft nogal wat hoofdbreken gekost hoe wij het project vorm zouden moeten geven.' De projectgroep heeft een aantal varianten de revue laten passeren op zoek naar de meest geschikte oplossing. Daarbij moesten de belangen van de weidevogels en die van de veehouder in evenwicht worden gebracht. Van der Sar: 'Ja, zelfs de mogelijkheid is overwogen van een tweede uitrijverbod tussen 15 maart en 1 juni; de broedtijd van de vogels. Maar wij realiseerden ons dat dit eigenlijk geen haalbare kaart was. Een tweede uitrijverbod zou alleen maar de irritatie van de veehouder hebben opgeroepen en daarmee zouden de weidevogels niet gediend zijn.'

'Uiteindelijk kozen wij voor het project weidevogels, waarin voorlichting een centrale plaats inneemt,' vertelt de faunaspecialist. 'Gedurende vijf jaar zullen weidevogeldeskundigen, op vrijwillige basis, de veehouder begeleiden in het beschermen van de vogels. Daarmee worden de boeren in staat gesteld hun faunakennis uit te breiden. De vrijwilligers laten hun zien welke vogelsoorten aanwezig zijn op hun perceel, welke cycli daaraan verbonden zijn en hoe ze kunnen voorkomen dat nesten en jonge vogels worden overreden. Een ander positief onderdeel van het project is dat boeren weten tot wie zij zich moeten wenden, als ze zelf niet weten hoe om te gaan met de nesten of jonge vogels. Met het project worden in feite twee vliegen in een klap geslagen,' vindt Van der Sar: 'de vogels krijgen bescherming en de boer lijdt geen bedrijfsschade.'

Leen van der Sar is enthousiast over het project Weidevogelbeheer omdat het is gebaseerd op eigen initiatief. Boeren worden uitgenodigd op eigen perceel en zoveel mogelijk naar eigen inzicht de weidevogelstand op peil te houden. 'Het project wordt als een uitdaging gepresenteerd,' vindt hij. 'Daarmee bereik je veel meer dan met regels en voorschriften. Verder is het project zo aardig omdat het een samenwerkingsverband is van boeren en burgers. Hiermee wordt aangetoond dat weidevogelbeheer de verantwoordelijkheid is van de gehele samenleving en niet alleen van de veehouder.'

De projectdoelstelling is dat over vijf jaar vijftig procent van de boeren actief meedoet. Actieve deelname wil zeggen dat men de nesten weet te liggen en ze markeert. Van lieverlee zullen boeren in hun bedrijfsvoering steeds meer rekening houden met de aanwezigheid van weidevogels. Dat is precies waar wij naar toe moeten,' aldus Van der Sar.

Bron: Standpunten, nummer 252, april 1994. Informatiebulletin van het Landbouwschap.

Nieuwe vogelbeschermingsreglement op Malta

Een nieuw reglement voor de bescherming van de vogels is op 1 januari 1994 van kracht geworden. Het reglement dat een concreet uitgangspunt vormt voor verdere wetgeving op het gebied van de vogelbescherming, is uitgewerkt door dr. Stanley Zammit, Parlementair Secretaris voor het Milieu, ondanks de felle oppositie van de talrijke jagers en vogelvangsters op het eiland. Met de invoering van deze tekst is het aantal beschermde soorten vermeerderd, het gesloten seizoen voor jacht en vogelvangst verlengd (van 1 februari tot 31 augustus) en zijn diverse natuurreservaten ingesteld waar iedere vorm van jacht en vogelvangst is verboden. Voor de jacht in het voorjaar, van 10 april tot 22 mei, op Tortelduif en Kwartel is voortaan een speciale vergunning vereist. Ondanks vele tekortkomingen vormt dit reglement, als het wordt gerespecteerd door de jagers en vogelvangsters en op concrete wijze door de overheid ten uitvoer wordt gelegd, een belangrijke mijlpaal in de bescherming van de vogels op Malta en op deze belangrijke vogeltrekroute.

Veiligstelling avifauna in Franse bosgebieden

Het Nationaal Bureau voor de Bosbouw en de Liga voor het Behoud van de Vogels hebben een overeenkomst gesloten om hun opgaven te coördineren en hun krachten te bundelen teneinde het biologische erfdeel in de Franse bossen veilig te stellen en te verbeteren, met name de avifauna. De overeenkomst is gesloten voor vijf jaar en voorziet in het nemen van speciale maatregelen voor de bescherming van biologisch waardevolle natuurgebieden en het opstellen van opleidingsprogramma's voor ornithologen en het ontwerpen van pedagogische middelen en activiteiten voor scholen over het thema 'de vogel en het bos'. De overeenkomst heeft al geleid tot een eerste resultaat met de lancering van een nationale inventarisatie van de Zwarte Ooievaar.

Ongelimiteerde Russische exploitatie van fauna en flora

Uit een onderzoek dat is ingesteld door Traffic is gebleken dat het probleem van de 'jacht'-stropetrij het grootste is in het uiterste oosten van Rusland, vooral voor de tijgers in Siberië, de beren in Tibet en die in Kamtsjatka, de Muskusossen en de herten in Mantsjoerije. De onderzoekers van het Europese kantoor van Traffic* brengen momenteel de handelswegen in kaart van de zeer uiteenlopende illegale commercie vanuit Rusland van bontdieren, stootvogels, zangvogels, schildpadden, rendieren, slangen, de wilde Ginseng en het ivoor van de Walrus. Ondanks alles zijn er ook positieve ontwikkelingen: douanecontroles op exportproducten worden langzamerhand strenger en Russische regering maakt zich gaanderweg meer zorgen over de heersende situatie. Nog net op tijd?

Kleine Mantelmeeuwen broedden op daken

In 'Het Vogeljaar' 42 (6): 275 werd een artikel van Fred Cottaar aangehaald over broedende Kleine Mantelmeeuwen op daken. De auteur wees ons er op dat hij in zijn artikel niet heeft geschreven dat het over Britse Kleine Mantelmeeuwen ging omdat de ondersoort daarvan nog twijfelachtig is en het vermoedelijk *intermedius* betreft. Bovendien was het aantal broedparen in 1992 in totaal 58 paren en in 1993 87 broedparen. Een toename van negentien paren.

Studiedag: Relatie dier-mens-landschap in milieugeschiedenis

De Stichting Net Werk voor de Geschiedenis van Hygiëne en Milieu organiseert een studiedag over de relatie dier-mens-landschap in de milieugeschiedenis op vrijdag 31 maart 1995 in het Academiegebouw, Domplein 29 te Utrecht. Aanvang 10.30 uur. Toegang vrij. Sprekers zijn professor J.A.J. Vervloet, dr. Thijs Caspers, drs. Henny van der Windt en dr. Thijs Visser.

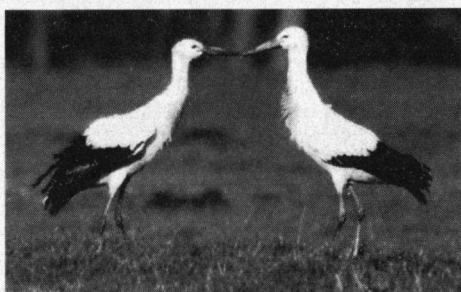
Nadere inlichtingen bij de Stichting Net Werk, Winselerhof 56, 5625 LZ Eindhoven, Myriam Daru, 040 - 423 814, fax 040 - 480 794.

Baltsgedrag van groep Ooievaars in de winter

Afgelopen zaterdag 3 december 1994 kwam ik op Reigersbergen in Den Haag een groep van zeven Ooievaars tegen.

Meestal zijn er 's winters wel één of twee Ooievaars te zien, maar ik heb nog nooit daar zo'n grote groep gezien. Ik ben gestopt en ik heb enkele uurtjes de vogels geobserveerd en gefotografeerd. Vrijwel de gehele tijd vertoonden de vogels, tot mijn grote verwondering, vrijwel steeds een baltsgedrag, zoals de kop in de nek leggen, contact door middel van de snavels tegen elkaar aan te houden, op en neer bewegingen, het aanbieden van nestmateriaal. Eén van de Ooievaars ging zelfs zóver dat deze zich vrij agressief tegen een Blauwe Reiger gedroeg, die zich na zich te hebben verdedigd toch maar wegvloog. In de literatuur die ik tot mijn beschikking heb, inclusief the Handbook, vond ik geen vermelding van een dergelijk gedrag buiten het broedseizoen.

■ Mike Weston, Johan van Oldenbarneveltlaan 16 b, 2582 NP 's-Gravenhage.

Dit ongewoon winterse gedrag van Ooievaars werd op 3 december 1994 door Mike Weston op de gevoelige plaat vastgelegd, waarvan hierbij vier foto's een indruk geven.

Verstoring van watervogels door binnenscheepvaart

Op het IJsselmeer wordt door verscheidene functies druk uitgeoefend. Vaak gaat dat goed, maar even vaak zijn er conflicten. De functies recreatievaart en natuur bijvoorbeeld kunnen goed samengaan als het rustige recreatie betreft. Bij luidruchtige waterbrommers daarentegen treedt duidelijk verstoring op. Maar hoe zit het nu met de beroepsvaart? Heeft een voortstomend binnenvaartschip invloed op de rustende watervogels in het IJsselmeer? Het Zoölogische Laboratorium van de Rijksuniversiteit Groningen en Directie Flevoland van Rijkswaterstaat hebben daarnaar onderzoek verricht. Het onderzoek richtte zich op de beroepsscheepvaart die via vaste routes van het IJsselmeer gebruik maakt. Het studiegebied was het Ketelmeer. 's Winters rusten er grote aantallen duikeenden, met de hoogste aantallen langs de oevers. Rond de Ketelbrug bevinden zich veel Zoetwatermosselen, waarop veel vogels foerageren.

Hoe doet men nu zo'n verstoringsonderzoek? Een meetvaartuig van Rijkswaterstaat vaart op de zelfde wijze als een binnenvaartschip, dat wil zeggen in een rechte koers en met een constante snelheid van 16 km per uur, parallel aan de kustlijn. Er worden verschillende afstanden aangehouden, variërend van 100 tot 800 meter uit de kust. Tijdens de vaart worden de watervogels vanaf het schip geteld en gedetermineerd. Ook wordt geregistreerd op welke afstand het schip vaart en hoe de watervogels daarop reageren. Er

worden vier soorten reacties onderscheiden: geen reactie, een alerte reactie, wegzwemmen/onderduiken en wegvliegen. Als de vogels binnen een groep verschillend reageren, wordt een schatting gemaakt van de aantallen die de verschillende reacties vertonen.

In het onderzoek werden visetende en mossel-etende watervogels betrokken. De Fuut, een viseter, is 's winters in geringe aantallen in het Ketelmeer te vinden. Hij zwemt in kleine groepen. De kritische verstoringafstand bij de Fuut blijkt 300 meter te zijn. Wordt er op kortere afstand gevaren, dan vallen de groepen uit elkaar. Een klein deel van de Futen vliegt op. De Grote Zaagbek, ook een visetende vogel, is in een normale winter met ongeveer honderd exemplaren in het westelijke Ketelmeer aanwezig. Het is een verstoringgevoelige soort. Bij nadering tot honderd meter vliegen bijna alle zaagbekken weg en ook op grotere afstand vertonen ze verstoord gedrag. De Meerkoet foerageert 's winters overdag op Driehoeksmosselen. Enorme aantallen zwemmen in de buurt van de Ketelbrug met een gemiddelde groeps grootte van 264 exemplaren. De Meerkoet blijkt een onverstoorbare soort te zijn. Zelfs als vlakbij wordt gevaren, vertonen ze nauwelijks een alerte reactie.

Van de watervogels die 's nachts op mosselen foerageren, is de Kuifeend met bijna 26.000 exemplaren de talrijkste soort. Overdag rusten ze in grote groepen op luwe plaatsen onder de dijk. Tijdens de rust zijn ze erg verstoringgevoe-

wordt gevaren, zwemt of vliegt de Toppereend van het schip vandaan.

Het onderzoek toont aan dat scheepvaart rustende en foeragerende watervogels kan verstoren. Of dat schadelijk is voor de soorten, is afhankelijk van het aantal verstoringen en van andere factoren. Vogels die bij het foerageren worden verstoord, verbruiken meer energie en hebben bovendien meer tijd nodig om aan hun dagelijkse voedselbehoefte te komen. Regelmatige verstoring kan aanleiding zijn om een ander rust- of voedselgebied te zoeken. Een ander onderzoek heeft uitgewezen dat vogels schrikachtiger zijn wanneer in het gebied wordt gejaagd. Wat uit de studie kan worden geleerd, is dat verstoring vooral optreedt waar de vaargeul door luwe gedeelten van het meer loopt. In het Ketelmeer en langs de Oostvaardersdijk, waar de vaargeul op korte afstand van de dijk loopt, kan de verstoring groot zijn. Maar wie 's winters langs de dijken van het IJsselmeer gaat kijken, ziet er grote aantallen vogels rustig op het water dobberen. Wie dat ziet, kan alleen maar constateren dat het in de praktijk met de verstoring door scheepvaart wel meevalt.

■ J.R. (Rob) Hoekstra, Veersesingel 144, 4332 TE Middelburg.

Het onderzoek staat beschreven in: 'Maarten Platteeuw & Jan H. Beekman (1994): Verstoring van watervogels door scheepvaart op Ketelmeer en IJsselmeer. Limosa 67: 27-33 (1994).

Deze beschouwing is eerder gepubliceerd in 'IJsselmeerberichten' 1994 (nummer 4).

Hebben binnenvaartschepen invloed op de rust van watervogels? Foto: Rob Hoekstra.

lig. Op afstanden kleiner dan 400 meter vliegen er altijd een aantal op. Zelfs bij een groter vaarafstand vertoont meer dan 20% een reactie. Ook de Tafeleend is een algemene wintergast. Ze rusten overdag in gemengde groepen met Kuifeenden, maar het valt op dat ze dichterbij de dijk blijven. De Tafeleend reageert minder op schepen dan de Kuifeend. De Toppereend, de derde soort die 's nachts op mosselen vist, is in normale winters een schaarse verschijning. Op vaarafstanden van 400 meter vertoont meer dan 60% verstoord gedrag. Als op kortere afstanden

Nieuw hoofd Voorlichting Natuurmonumenten

De heer J.F. Bonjer(37) is per april 1995 aangesteld als hoofd Voorlichting van de Vereniging Natuurmonumenten. De heer Bonjer is vanaf 1 april 1991 directeur van Vogelbescherming Nederland.

Het huidige hoofd Voorlichting, ir. R.C. van der Giessen (35) wordt aangesteld bij Natuurmonumenten als inspecteur Noord-Holland en Utrecht en wordt dan verantwoordelijk voor het terreinbeheer van de vereniging in die provincie.